

ИСКУСТВА СА ВЕРИФИКАЦИЈОМ РАЗВРСТАВАЊА
БИБЛИОГРАФСКИХ ЈЕДИНИЦА ИСТРАЖИВАЧА ПО ТИПОЛОГИЈИ – ПРИКАЗ
Са 15. COBISS конференције у Марибору, говорио Драготин Кардош

Татјана Брзуловић-Станисављевић
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“

Увод

Вредновање истраживачке успешности у садашњем свету веома је значајно, како за оцену стања и развој науке, тако и за њено рационално усмеравање. То није нимало лако и повезано је са бројним проблемима. Највећи део тих проблема зависи пре свега од врсте истраживачког рада и специфичности научних подручја или поједине научне дисциплине. Основни резултат и код базичних и код апликативних истраживања јесу нове информације, које се појављују у научним публикацијама. Зато, једино научне публикације можемо сматрати јединим правим показатељима научне успешности истраживача.

У Словенији се тако са почетком новог миленијума почело са припремама за извођење таквог вредновања. Било је потребно припремити неходне препоруке и одабрати институције, које ће бити у могућности да изведу такав задатак. Већ у 1999. посебна радна група у оквиру Словеначке академије наука и уметности (SAZU), публиковала је извештај “Sprmljanje raziskovalne uspešnosti v Sloveniji” (Праћење истраживачке успешности у Словенији). Иста група је у октобру 2003. публиковала и прва „Navodila za delo osrednjih specializiranih informacijskih centrov pri vrednotenju raziskovalne uspešnosti v Sloveniji“ (Упутства за рад Централних специјализованих информацијских центара код вредновања истраживачке успешности у Словенији). У 2003. Министарство за образовање, истраживање и спорт објавило је конкурс за суфинансирање

Централних специјализованих информацио-них центара (OSIC), који би требали почети са извођењем верификације распоређивања библиографских јединица истраживача по типологији у систему COBISS. На том конкурс у изабрани су као извођачи OSIC за : 1. природне науке, 2. технику, 3. биотехнику, 4. медицину, 5. друштвене науке и 6. хуманистичке науке.

OSIC-и су у свом трогодишњем мандату обављали пре свега следеће задатке:

1. селекцију код уноса библиографских записа у библиографску базу података истраживача, те праћење и организацију надзора правилног разврставања библиографских записа

2. обрађивање, организација, вредновање, архивирање и нуђење специјализованих информација и информацијских извора

OSIC-и су се са начином рада и Упутствима први пут сусрели у другој половини 2003, након чега су се састајали неколико пута са радним групама SAZU. Резултат тих састанака је доношење модификованих Упутстава, публикованих у марту 2004. Прва верификација на основу тих Упутстава, укључивала је „Naučne članke u revijama“, који су били распоређени у 7 категорија показатеља истраживачке успешности (KRU), и „Naučne knjige i poglavlja u njima“, која су била разврстана у 6 категорија. Све остале публикације нису се користиле код утврђивања показатеља истраживачке успешности.

Након што су председник и чланови комисије SAZU поднели оставке, рад OSIC-а

код верификације библиографских јединица истраживача прво је био постављен у оквир Министарства за образовање, науку и спорт а након организовања Агенције за истраживачку делатност, у њен оквир. Сви OSIC-и на конкурс у 2006. поново су били изабрани и њихови задаци у оквиру верификације библиографских јединица истраживача сада су следећи:

1. сарадња код оптимизације методолошких основа вођења библиографије истраживача

2. праћење и надзор правилног разврставања библиографских јединица истраживача по типологији докумената / радова за вођење библиографије истраживача у систему COBISS.SI

3. организација арбитраже код примера садржајно спорних типологија (у сарадњи са научноистраживачким већима појединих наука)

4. редиговање библиографских записа са променом типологија код неправилних разврставања библиографских јединица

5. вредновање квалитета библиографских записа са стране обраде садржаја, које припремају поједине библиотеке

У почетку је извођење верификације рађено по Упутствима, а након објављивања „Правилника о показатељима и мерилима научне и стручне успешности“, ово се вредновање типологија изводи у сагласности са Правилником.

Правилник о показатељима и мерилима научне и стручне успешности

Правилник о показатељима и мерилима научне и стручне успешности био је усвојен на органима Агенције за истраживачку и развојну делатност (ARRS) и објављен у Службеном листу бр. 39, од 13.04.2006. Правилник доноси показатеље и мерила за оцену научне и стручне успешности истраживача, које се финансирају и суфинансирају из средстава AARS.

У Правилнику стоји следеће:

Научни чланак (COBISS тип 1.01, 1.02, 1.03)

А. Научни чланак у ревији, која је индексирана у SCI Expanded, са фактором утицаја (Impact factor – IF)

В. научни чланак у ревији, коју индексира SSCI, са IF

С. научни чланак у ревији, коју индексира A&HCI, или друга међународна база података са подручја хуманистике на листи AARS

Д. научни чланак у ревији, коју индексира друга међународна библиографска база података са листе AARS

Е. научни чланак у другим научним ревијама са листе AARS

Научна монографска публикација (COBISS тип 2.01, 2.18, 2.24)

А. Научна монографија са бројем страница већим од 50

В. научна монографија са бројем страница већим од 50, која не одговара критеријумима под А

С. научна монографија (брошура) са бројем страница између 20-50 или научна карта

Д. звучна или видео снимка

Е. патент

Самостални научни чланак или поглавље у монографској публикацији (COBISS тип 1.16, 2.01, 2.02, 2.06, 2.16, 2.17, 2.20)

А. Опширни научни чланак или поглавље (са више од 50 страница) у опширној научној монографији (0.01А са више од 500 страница)

В. самостални научни чланак или поглавље у научној монографији (2.01 А)

С. самостални научни чланак или поглавље у научној монографији (2.01 В)

Д. самостални научни чланак или поглавље у другој монографској публикацији

Е. завршени научни збир (база) података са листе ARRS

Научни рад са конференције, објављен у зборнику (proceedings) рецензираних радова (COBISS тип 1.06 и 1.08 у 2.31 и 2.32)

Ако је зборник научних радова објављен као редовни број научне ревије, који одговара категоријама I A, B, C ови се радови вреднују по методологији за научне чланке

D. научни рад у зборнику са међународне или стране конференције (2.31)

E. научни рад у зборнику са домаће конференције (2.32)

Библиографски показатељи и мерила стручне успешности (6. члан)

Као библиографски показатељи стручне успешности воде се некатегоризовани научни радови из 5. члана Правилника и стручни, уметнички и педагошки радови, који се евидентирају у библиографским записима.

Други значајни чланови Правилника

Израчунавање заједничког броја бодова научне успешности по појединим подручјима представљен је у 7. члану, а у следећим члановима представљени су критеријуми које је потребно испунити да би истраживач могао постати вођа базичног истраживачког пројекта (8. члан), вођа апликативног истраживачког пројекта (9. члан) и вођа истраживачког програма (10. члан).

У Службеном листу бр. 106 из 13.10.2006., објављена је промена у 5. члану Правилника, која је ступила на снагу 14.10. 2006.

Саставни део Правилника су и додаци и то:

- листа међународних база података, које се користе код категоризације научних публикација

- листе ревија (серијских публикација), које нису укључене у међународне базе података, али се ипак користе код категоризације научних публикација

- листа међународних издавача, који се користе код категоризације научних публикација.

Искуства са верификацијом библиографских јединица истраживача

Након извршеног избора OSIC-а у 2003, почело се са првим верификацијама тек у октобру 2003. Ове почетне верификације извођене су на основу Упутстава и табела у Excelu за период од две године (2002 и 2003). Тако се верификација изводила у следећих неколико месеци са одређивањем „показатеља истраживачке успешности“ (KRU), више или мање ручно. Касније, 2005. AARS је објавио „Pravilnik o sofinanciranju OSIC-a“ у којем између осталог стоји да „IZUM преузима координацију за извођење задатака“. То се ради транспарентно и у облику који се употребљава и данас. У почетку су OSIC-и за извођење и верификацију користили „Uputstva za rad OSIC-a kod vrednovanja istraživačke uspešnosti“ које је припремила Комисија SAZU и касније „Pravilnik o показатељима и мерилима научне и стручне успешности“. До сада је извршена верификација већег дела записа истраживача, који су били објављени од 2000. и даље. Број до сада верификованих записа по типологији, је до сада 39.143 (до 1.11.2006), од тога је 22.000 изворних научних чланака, 5649 самосталних научних чланака у монографијама, 2697 прегледних научних чланака, 2517 радова објављених на конференцијама, 2405 научних монографија, 926 зборника рецензираних са конференција, 807 кратких научних чланака.

Верификација научних чланака (COBISS тип 1.01, 1.02, 1.03)

Код верификације већег дела изворних научних чланака, прегледних и кратких научних чланака код ревија са IF није било неких већих проблема. Проблема има код чланака објављених у редовном броју ревије са IF, уколико су ови чланци „резултат“ научних конференција или симпозија. Ови се чланци верификују са типологијом 1.08 и са уносом новог записа у COBISS, у који се уносе волумен и број ревије, која се третира као 2.31. Тако се ови

чланци у SICRIS-у исписују с типологијом 1.01 и вреднују као изворни научни чланци. Проблем је за сада у испису библиографије из COBISS-а, код које се ови чланци исписују типологијом 1.08.

Даље, проблем представљају и чланци који су објављени као документи типа „short communication“, „notes“ и слично, који се верификују као 1.01, само кад се IF ревије налази у горњој половини категорије за ову ревију у Journal Citation Report (JCR), а сви остали се верификују са 1.03.

Научни чланци који су објављени у ревијама, које цитирају међународне базе података са листе AARS и чланци у ревијама из листе AARS, у OSIC-у покушавају да колико је то могуће погледају у оригиналу и тако установе њихову сврсисходност за верификацију. Све прилоге са типологијом научних чланака који су објављени у другим часописима морају сами аутори предложити за преглед OSIC-у, и они се тек након прегледа и утврђене сврсисходности могу верификовати.

Посебан проблем код верификације типологије представљају и записи са непотпуним библиографским подацима, које као такве креатори уносе у COBISS. То чланци који су у штампи, или се не зна тачан дан објављивања. Због тога се OSIC и креатори записа упозоравају да такве записе не уносе у базу. Запис треба унети у COBISS тек када је могуће тај прилог видети међу прилозима „online first“, јер су то већ прилози са обављеном рецензијом који само чекају штампање у часопису.

Верификација научних монографских публикација (COBISS тип 2.01, 2.18 и 2.24)

Код верификације научних монографија (2.01) неких посебних проблема нема. На подручју природних и неких других наука OSIC-и траже примарну публикацију на увид. Постоји неколико примера када аутори траже типологију 2.01, а не могу бити сврстани у ову категорију. То је рецимо случај кад је

аутор странац, и када није укључен ниједан словеначки истраживач. Такви записи би требали остати без типологије, јер их OSIC не верификује.

Посебан проблем у овом оквиру представља верификација научних филмова (2.18), јер се из приложеног филма не може установити да ли се заиста ради о научном филму. Да би се такав запис верификовао, потребан је сценарио за филм помоћу кога би се могла утврдити научна сврсисходност. Без тога верификација ових филмова нема никаквог смисла.

На подручју верификације патената (2.24) посебан проблем представља уношење у COBISS већег броја патената који су из исте патентне фамилије. На тај начин се вишеструко вреднују патенти са истим садржајем. Постоји предлог за увођење додатне типолошке ознаке, која би била намењена патентима за нове биолошке врсте.

Верификација самосталних чланака или поглавља у монографској публикацији (COBISS тип 1.16 у 2.01, 2.02, 2.06, 2.16, 2.17, 2.20)

Код верификације записа са типологијом 1.16 основни проблем је пре свега надређени документ, јер им најчешће аутор додељује типологију која није одговарајућа. Код опширних прилога у енциклопедијама (4 или више страница) ови прилози добијају типологију 1.16. Ако се упореде са објављеним поглављима у монографијама ипак је закључак да су неприкладно вредновани.

Верификација научних прилога на конференцијама објављеним у зборницима рецензираних научних прилога (COBISS тип 1.06 и 1.08 у 2.31 или 2.32)

Код верификације научних прилога са конференција основни проблем код креатора записа је што уносе зборнике који не одговарају тој категорији. Најчешће се ради о зборници-

ма који имају само абстракте прилога и томе слично, или немају ISBN код и домаћи или страни одбор који рецензира прилоге.

Ако је прилог са конференције објављен као електронски извор, за којег није могуће доделити типологију 2.31 или 2.32, такви прилози остају некатегоризовани и убрајају се у стручне радове. Електронски извори, као web странице конференција постепено се гасе.

За све прилоге са типологијом 1.06, за успешни верификацију потребно је приложити доказе, да је прилог аутора заиста био предавање са позивом организатора.

Закључак

Упркос свим проблемима који се јављају код верификације библиографских јединица истраживача, ипак можемо рећи да се процес верификације успешно изводи и да је сарадња

OSIC-а, креатора записа и аутора задовољавајућа. Кад се појави проблем, OSIC има на располагању експертске тимове који у сарадњи са одговорном особом утврђују примереност типологије записа. Ако не постоји сагласност око типологије записа са аутором, своје мишљење дају научно-истраживачки савети научних грана у оквиру AARS, а врховни „арбитар“, који доноси коначну одлуку је научни савет AARS.

OSIC за природне науке има тако поред одговорне особе и помоћника на располагању и тим од 8 експерата са универзитета и института са којима успешно сарађује у решавању проблематичних примера. Да би се смањио број проблематичних записа стално се одржавају састанци са креаторима записа, и расправља се о свим проблемима са којима се обе стране сусрећу у току обављања верификације библиографских јединица истраживача.